

**ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2019
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

Κείμενο

Τι σημαίνει η λέξη ελευθερία; Εδώ και πολύ καιρό της έχει αποδοθεί η αξία μιας επιθυμητής κατάστασης και αυτό συνέβαλε στον πολλαπλασιασμό των νοημάτων της. Από τον καιρό του Διαφωτισμού ο Μοντεσκιέ παραπονιόταν: «Δεν υπάρχει λέξη που να προσέλαβε μεγαλύτερο αριθμό διαφορετικών νοημάτων από την ελευθερία». Ανέφερε μάλιστα ως παράδειγμα ορισμένους Ρώσους που αποκαλούσαν ελευθερία το δικαίωμα να έχουν μακριά γένια. Και σε καιρούς πιο πρόσφατους, έχουμε δει τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα να επικαλούνται διαρκώς την ελευθερία [...].

Σε πρώτο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στην αναγκαιότητα, στον ντετερμινισμό. Ο φυσικός κόσμος καθορίζεται από νόμους. Η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο, ενώ στην επιφάνεια της τα αντικείμενα υπόκεινται στο νόμο της βαρύτητας. Οι ίδιοι οι άνθρωποι υπόκεινται σε πολυάριθμες εξαρτήσεις. Φορείς της γενετικής κληρονομιάς της οικογένειας κληρονομούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Γεννιούνται στο εσωτερικό μιας γλώσσας και μιας κουλτούρας που τους μεταβιβάζουν ένα συγκεκριμένο τρόπο αντίληψης του κόσμου. Ανήκουν σε μια τάξη και σε ένα περιβάλλον που τους επιβάλλει κοινές αντιδράσεις. Ζουν σε ένα τόπο και σε μια ιστορική περίοδο που τους εξομοιώνουν με τους συμπατριώτες τους και με τους σύγχρονούς τους. Ωστόσο, καμία από αυτές τις εξαρτήσεις δεν είναι ανυπέρβλητη: το άτομο μπορεί να ξεφύγει από τη χώρα του, από τη γλώσσα του, από το περιβάλλον του, από τα τραύματα της παιδικής του ηλικίας, μπορεί να αλλάξει τη φυσική του όψη [...]. Οι άνθρωποι υπακούουν στην αναγκαιότητα, αλλά μπορούν να κάνουν και χρήση της βούλησης και να ασκήσουν έτσι την ελευθερία τους. Μπορούν πάντοτε, έλεγε ο Ρουσό: «να υποκύψουν ή να αντισταθούν». Γι' αυτόν το λόγο, είναι το μοναδικό είδος που γνωρίζει την ηθική κρίση. Σε κάθε κατάσταση, ο άνθρωπος μπορεί - μέχρι ένα ορισμένο σημείο - να επιλέξει την κατεύθυνση της δράσης του και, επομένως, να δράσει καλά ή κακά.

Σε δεύτερο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στη **σκλαβιά**, στην τυραννία, στον εξαναγκασμό. Η ζωή στην κοινωνία προϋποθέτει κοινούς κανόνες, αλλά αυτοί οι κανόνες μεταβάλλονται ανάλογα με το καθεστώς στο οποίο ζούμε. Σε ένα θεοκρατικό καθεστώς τα άτομα δεν έχουν το

δικαίωμα να επιλέγουν ελεύθερα τη θρησκεία τους. Σε μια δικτατορία θα τιμωρηθούν, αν αντιταχθούν στις αποφάσεις της κυβέρνησης. Σε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς τα άτομα πρέπει να υποτάσσουν στην εξουσία όχι μόνο την επιλογή του τόπου κατοικίας ή του επαγγέλματος τους - για να μην αναφερθούμε στις πολιτικές επιλογές-, αλλά ακόμη και τις φιλίες και τους έρωτες τους. Οι φιλελεύθερες δημοκρατίες όμως εκκινούν από την αρχή ότι κάθε άτομο διαθέτει μια ιδιωτική σφαίρα, στην οποία καμιά εξουσία - ακόμα κι αν είναι εντελώς νόμιμη - δεν μπορεί να διεκδικεί δικαιώματα. Η ατομικότητα του κάθε πολίτη είναι πολύτιμη. Και ως τέτοια πρέπει να προστατεύεται.

Τέλος, η τρίτη μορφή ελευθερίας είναι εσωτερική και **πνευματική**. Έγκειται στην αποφυγή της αλλοτρίωσης. Πιστεύουμε ότι είμαστε ελεύθεροι, αλλά στην πραγματικότητα υπακούμε στους νόμους που μας επιβάλλονται από το πνεύμα των άλλων. Θέλουμε να γίνουμε αποδεκτοί από την κοινή γνώμη ή ακόμα και να αποθεωθούμε.

Η ικανότητα να ασκούμε την ελευθερία ταυτίζεται με τον ίδιο τον ορισμό της ανθρώπινης ύπαρξης. Αλλά αυτή δεν είναι η μοναδική αξία που αγαπάμε και γι' αυτό η απεριόριστη ελευθερία δεν είναι επιθυμητή. Πρώτα επειδή ζούμε μαζί με άλλους ανθρώπους και οι επιθυμίες μας δεν εναρμονίζονται **υποχρεωτικά** με τις δικές τους. Η ζωή στην κοινωνία επιτυγχάνεται, επειδή θα υπάγεται στη δικαιοσύνη μάλλον παρά στην ελεύθερη βούληση των ατόμων. Αν τίποτε δεν παρεμβαίνει για να θέτει όρια στην ελευθερία, τότε θα μετράει μόνο η δύναμη. Η ελευθερία του ισχυρότερου συνεπάγεται την υποταγή του ασθενέστερου ...

*(Το κείμενο είναι απόσπασμα του λήμματος «Ελευθερία», που έγραψε ο Τοβετάν Τοντόροφ, για το βιβλίο «Dizionario della liberta», έκδοση του περιφερειακού συμβουλίου της Τοσκάνης. Αναδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 3.8.2003)
(Διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)*

A. Να αποδώσετε την περίληψη του κειμένου σε 100 – 120 λέξεις.

Μονάδες 25

B.1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **ΣΩΣΤΟ** ή **ΛΑΘΟΣ**.

- α. Τα καταπιεστικά καθεστώτα επικαλούνται μονίμως την ελευθερία για τους σκοπούς τους.
- β. Το άτομο δεσμεύεται από τα εσωτερικά και τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά.
- γ. ο χαρακτήρας των κανόνων που υπάρχουν στην κοινωνία διατηρούνται διαχρονικά στο πέρασμα των χρόνων και των καθεστώτων.
- δ. Η πίστη στην ελευθερία μας είναι πραγματικότητα.
- ε. Η δικαιοσύνη είναι εκείνη που εξασφαλίζει την ομαλή ζωή μέσα σε κάθε κοινωνία.

Μονάδες 10

B.2. Στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου να εντοπίσετε τους τρόπους ανάπτυξης (2 μονάδες) και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας (μονάδες 4).

Μονάδες 6

B.3. «Σε κάθε κατάσταση, ο άνθρωπος μπορεί μέχρι ένα ορισμένο σημείο να επιλέξει την κατεύθυνση της δράσης του και επομένως να δράσει καλά ή κακά». Στο παραπάνω απόσπασμα της δεύτερης παραγράφου να χαρακτηρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 1) και να τη μετατρέψετε στην αντίθετή της (μονάδες 2). Για ποιο λόγο ο συντάκτης του κειμένου επιλέγει τη συγκεκριμένη σύνταξη (μονάδες 2);

Μονάδες 5

B.4.a. Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις/περιόδους του κειμένου, αντικαθιστώντας καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμή της χωρίς να αλλάζει το νόημα:

- α. Εδώ και πολύ καιρό της έχει αποδοθεί η αξία μιας επιθυμητής κατάστασης.
- β. Σε πρώτο επίπεδο, η ελευθερία αντιτίθεται στην αναγκαιότητα, στον ντετερμινισμό.
- γ. Ανήκουν σε μια τάξη και σε ένα περιβάλλον που τους επιβάλλει κοινές αντιδράσεις.
- δ. Η ατομικότητα του κάθε πολίτη είναι πολύτιμη.
- ε. Η ζωή στην κοινωνία επιτυγχάνεται, επειδή θα υπάγεται στη δικαιοσύνη.

Μονάδες 5

β) Να αντικαταστήσετε καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις με μία αντώνυμή της: **πρόσφατους, εξομιώνουν, σκλαβιά, πνευματική, υποχρεωτικά.**

Μονάδες 5

B.5.α. «...το άτομο μπορεί να ξεφύγει από τη χώρα του, από τη γλώσσα του, από το περιβάλλον του, από τα τραύματα της παιδικής του ηλικίας, μπορεί να αλλάξει τη φυσική του όψη». Στο παραπάνω απόσπασμα να εντοπίσετε το συντακτικό φαινόμενο και να αιτιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα. (μονάδες 2)

β. Ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του κείμενου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μονάδες 2)

Μονάδες 4

Γ. Στο σύγχρονο κόσμο οι ατομικές, αλλά και οι συλλογικές ελευθερίες, δέχονται διαρκώς αμφισβήτηση. Σε ένα άρθρο (500 – 600 λέξεων), που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας:

- α. να αναφερθείτε στους παράγοντες που απειλούν σήμερα τις ελευθερίες ατόμων και λαών και
- β. να προτείνετε δραστηριότητες με τις οποίες το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν το νόημα της ελευθερίας.

Μονάδες 40

Καλά Αποτελέσματα!!!

Επιμέλεια: Βασίλης Βούλγαρης, Φιλολόγος